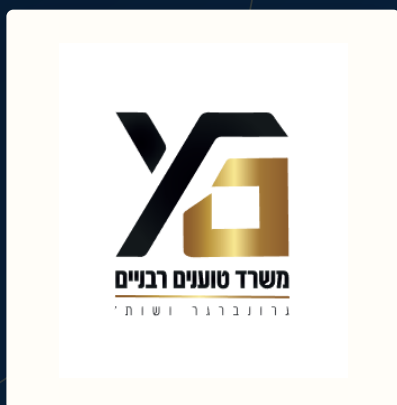

משפט יצחק

עישון בישול וטיגון בקרבת בית הכנסת

י.ד. גרונברגר

גיליון 23 • חושן משפט ודין תורה

מאת: הרב יצחק דן גרונברגר

כל הזכויות שמורות. אין לפרסם את הגיליון בשלמותו, להעתיקו או לעבדו עיבוד מהותי בלא רשות בכתב. ציטוט קצר ומידתי מותר בכפוף לייחוס מלא ולהפניה פעילה אל grunberger-law.co.il.

שאלה:

כמו שנהנה כאשר מעשן בביתו. עוד טוען ראובן שאינו מבין כלל על מה מדובר שהרי הריח של הסיגריות הוא ריח ניחוח ואינו ריח רע, ועוד אמרו חכמים 'ריח אין בו ממש' (פסחים כו.) ובפרט שהרבה מציבור המתפללים גם כן מעשנים, ויודע הוא שכוונתם להציק לו ולגרום לו לצער מפני מעשה שהיה בינו לבין חשובי הקהל לפני כמה שנים. עוד טוען ראובן שאם רוצים יכולים הם לסגור את חלונות בית הכנסת ולהסיר את הנוק.

ומאחר ונושא זה מצוי בהרבה מקומות, וכן **אנשים שמעשנים מול הבית הכנסת** ועשן הסיגריות נכנס והבית ימלא עשן, ראוי לבאר כדלהלן:

מעשה היה בראובן אשר ביתו צמוד לבית הכנסת השכונתי בו מתקיימים מניינים לרוב לעמך בית ישראל בכל שעות היממה. ועתר ענן הקטורת עולה (יחזקאל ח), והנה ראובן מעשן כ-30 סיגריות ליום והמתפללים כבר בקשו ממנו כמה וכמה פעמים לסגור את חלונות ביתו הפונות לבית הכנסת בכדי שעשן הסיגריות לא ייכנס או שילך לעשן במקום אחר רחוק מבית הכנסת כי זה מאוד מפריע להם, בפרט בשעת התפילה.

ראובן לעומתם טוען שהוא מעשן בתוך ביתו כבר שנים, וגם זו טרחה גדולה עבורו לרדת לרחוב בכדי לעשן במקום אחר, ובפרט שע"ז יש לו קוצר נשימה ואינו נהנה כ"כ מהסיגריה

תשובה:

דבר שאין אדם סובל: עוד שייך כאן את מש"כ הרא"ש (סו"ס יח') ז"ל: 'מכאן משמע שכל דבר שיודע שאין הניזק יכול לסובלו יכול לעכב'. וכן פסק ברמ"א ס' קנה סעיף לט'. וכאן שהעישון למי ששונא אותו הוא דבר שאין האדם יכול לסבול, ואפילו היחיד יכול לעכב.

אם חייב הניזק להרחיק: מה שטען ראובן שעל המתפללים לסגור את חלונות ביה"כ אינו נכון. שהרי נפסק שר' יוסי מודה בגירי דיליה, דהיינו במי שעושה את הנוק באופן ישיר שהוא צריך להרחיק ולא אומרים בזה של הניזק להרחיק, וכ' הרמב"ם (שכנים פ"א ה"ג) שמי שעשה בית הכסא ורוח מצויה מוליכה את הריח לבית חברו חייב להרחיק 'שכל אלו כמי שמזיק בחציו הם'. ואם כן לא יכול ראובן לטעון 'אני זורק חיצים בתוך שלי ועליך להגן על עצמך'. אלא צריך להפסיק לזרוק את החיצים.

איסור מצד דיני תפילה: עוד נ"ל, שמאחר ומצאנו בגמ' (עירובין סה.) אמר רב חייא בר אשי אמר רב: **כל שאין דעתו מיושבת עליו - אל יתפלל**. משום שנאמר בצר אל יורה. רבי חנינא בימא דרתח לא מצלי. וכו' שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שירכא. רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא. והובאה להלכה בשו"ע (או"ח ס' צח ס"ב) הרי שאסור ליחיד להכניס את עצמו למקום שיודע שאינו יכול להתפלל שם בכוונה מפני הריח שהוא תאב אליו, וק"ו במקום שיש לו ריח שמפריע לו (אע"פ שאינו בגדר 'ריח רע' שאסור להתפלל לידו), וכ"ש אם הוא כועס על האדם שעושה את הריח שאז אין לו להתפלל מצד כעסו כמ"ש בגמ'. ואע"פ שהתוס' שם כתבו שהיום אין אנו מדקדקים בזה כי אין אנו מכוונים, כוונתם שאם ימצא האדם את עצמו במקום שיש בו ריח כזה לא יפסיד את התפילה מפני כך, כיון שממ"נ אין אנו מכוונים היטב, אבל פשיטא שאסור לאדם לגרום לכתחילה לדבר שיבטל כוונתו באמצע תפילתו. וא"כ מכיון שנקבע כאן מקום לבית הכנסת לרבים אין היחיד יכול לעשות דבר המזיק לרבים שלא יוכלו להתפלל בכוונה. אח"כ מצאתי סברא זו להדיא בשו"ת שארית יוסף סימן כז', והוסיף שם שאם מפני נוי העיר חייבו את היחיד לקצוץ את האילן (ב"ב כד.) ק"ו לדבר מצוה שיש לחייבו. ואם כי אין זה ק"ו שהרי לא אמרו בגמ' מפני נוי העיר אלא בארץ ישראל שיש בו יישוב א"י ומצוה שיהיה מקומו של הקב"ה ועמו נאה, מ"מ רמז לק"ו יש כאן, והדין דין אמת כמו שכתבנו. וראיתי עוד בכנה"ג (חו"מ קנה' הגה"ט עו) שכ' במי שיש לו בית הכסא סמוך לבית הכנסת: 'ואין למוחזק לומר קים לי דהוי מילתא דאיסורא שיתפללו בקהל ויהיה להם ריח רע (וה"ה כאן שיתפללו לכתחילה ללא כוונה), ולומר שירחיקו הבית הכנסת

הניזק ע"י ריח רע ועשן: בגמ' בב"ב (כב: כג.) למדנו שהיו אומנים מקיזים דם סמוך לביתו של ר' יוסף ועי"ז היו באים עורבים ואוכלים את הדם ולאחר מכן היו מלכלכים את פירותיו של ר' יוסף בדם. ואמר ר' יוסף שעל האומנים להרחיק את עצמם אע"פ שהחזיקו להקיז דם שם מפני שהוא אסטניס ואינו יכול לסבול דם, ושואל אביי: "והא אחזיק להו, הא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא: אין חזקה לנוקין. ולא איתמר עלה, רב מרי אמר: בקוטרא, ורב זביד אמר: בבית הכסא אמר ליה: הני לדידי דאניא דעתאי, כי קוטרא ובית הכסא דמו ליי". ומבואר שם בתוס' ד"ה אתו שהאומנים היו עושים כן בתוך הרשות של עצמם ואע"פ פסק רק יוסף שעליהם להפסיק.

היוצא מהגמ' הנ"ל שכל אדם העושה עשן או ריח רע אפילו בתוך רשותו אם עי"ז מזיק לחברו, לא רק שחברו יכול לעכבו מלהתחיל לעשות כן אלא אפילו אם החזיק כבר כמה שנים במעשה זה לא מועיל חזקתו וצריך להפסיק ויחפש מקום אחר למעשיו.

באיזה עשן דבור: אלא שמצאנו ירושלמי ב"ב (פ"ב ה"ב) שם מבואר הגבלה לדין זה: 'המזיק אין לו חזקה. ר' יהושע אומר ממחיי רבנין בעשן תדיר כהדא חדא איתא הוות מדלקת חולין (פחמים) תחות ר' אילפיי איבעה ממחייא בידה אתא עובדא קומי רבי נסה אמר לא אמרו אלא בעשן תדיר'. עוד כתבו התוס' בסוגיא (כג.) ד"ה קוטרא) 'נראה לר"י דדוקא קוטרא דכבשן שהו גדול ומזיק ביותר'.

ואם כן עלינו לברר מהו עשן תדיר וגדול שמזיק ביותר שאין לו חזקה בדיני שכנים. וראיתי ביד רמ"ה (ס' פד) ובנמ"י (יב.) שכל דלא שהי רובא דיומא אין זה תדיר ויש לו חזקה. אמנם הדבר פשוט שלא צריך שהעשן עצמו יישאר רוב היום, אלא כל שיש ריח שנשאר מהעשן רוב היום אין לו חזקה אף אם העשן עצמו אינו נעשה אלא מיעוט היום.

עוד מצאנו לרבנו הב"י בס' קנה סעיף לו' כ' שכל שהנוק מהעשן גדול ואין דרך בני אדם לסבולו אף אם אינו תדיר אין לו חזקה. דהיינו שס"ל שהירושלמי איירי בנוק קטן ולכן דוקא אם הוא תדיר אין לו חזקה והתוס' איירי בהיזק גדול ולכן לא הזכירו בדבריהם שיהיה תדיר. וכן נפסק בשו"ע שם.

וא"כ, לכאורה, אם הריח נשאר הרבה זמן אף שעצם העישון הוא כמה דקות, וכן אם הריח מזיק הרבה למתפללים צריך ראובן להפסיק עם הנוק.

לחייב את הציבור לשלם את נזקו לאחר שישלם, וכמו שמבואר בגמ' (ב"ב כג.) בדיון אילן המזיק את יופי העיר, ואכמ"ל.

טענת נזקי הגוף: ונדהמתי למראה עיני באשר אין המתפללים טוענים טענה פשוטה וברורה שיש בה לבדה כדי לזכות בדיון זה. שהעיון מוזק לבריאות כידוע ומפורסם, ואם כן אף אם נאמר שאין בזה משום ריח ולא קוטרא מ"מ יש בזה מוזק ממש שהרי זורק חיצים המזיקים לגוף של כל המתפללים יחדיו. וכנראה מרוב ההרגל בנושא זה הדבר נעשה טבע ואין שמים על לב את גודל הנזק שיכול לבוא ואת גודל האיסור שיש בזה מצד דיני ממונות לעשן ליד אנשים אחרים או במקומות ציבוריים.

ומצאתי שאלה דומה בגאון **אגרות משה ח"ב סי"ח**, שם כ' ז"ל: אבל הוא עוד גרוע דהא המעשנין עושין מעשה מזיק בידים ממש דהרי עושין בפיהם עשן המזיק להאין מעשנין הנמצאים שם. **ופשוט שאם היו ב"ד סמוכין דדיני חבלות היו גובין גם ממון דמי שומת הצער ואם נחלה מזה דמי ריפוי אף כשליכא נזק שלא בטל ממלאכתו מצד החול, הרי חייב בעצם גם בלא עדים דלא יכול לתובעו כלל ואיכא עליו החיוב לשלם אף שאין ב"ד שיכולין לחייבו, ע"כ.**

העולה לדינא:

1. בני אדם המתגוררים סמוך לבית הכנסת אסור להם לעשות עשן או ריח רע או רעש בצורה מוגזמת אשר מפריע למתפללים.
2. במידה ויש צורך גדול כגון לבשל וכדומה עליהם להתקין על חשבונם מערכת אוורור אשר מוציא את העשן מעל הבניין או בצד השני של הבית בכדי לא להזיק להרים.
3. אסור לגבאים לחמם אוכל על הפלטה לצורך קידוש בשבת וכדומה אם ריח האוכל נודף ומפריע למתפללים להתפלל בכוונה, ויש לייחד חדר סגור לצורך זה או להתקין מערכת אוורור.
4. אסור לעשן בכניסה או בבתי הסמוכים לבית הכנסת אם העשן נכנס לבית הכנסת ומפריע למתפללים או ללומדים שם.
5. אסור לעשן בקרבת אנשים שמתנגדים לזה מאחר והוצאת העשן מהריאות והפה נחשב לחצי של המעשן [ה"ה להפיה ליד אנשים כשאין אנוס על זה, ע' דברים חמורים על זה בגמ' חגיגה ה.].
6. אם יודע המעשן שאחרים לא אומרים כלום רק מפני הנימוס אבל באמת זה מפריע להם אסור לו לעשן בקרבתם.
7. במקום שיש תועלת לציבור דוחים את הנאת היחיד מפניהם. והאמת והשלום אהבו.

זו רעה חולה דהיאך יניח אדם ביתו ונחלתו, וכ"ש בית הכנסת שהם רבים. **ושמעתי שיש מי שהורה לשכני ב"ה שמגיע ריח רע מביתם לב"ה שאין צריך להרחיק ולא חש לקמחיה.**

וסברא זו מספיקה גם בכדי לבטל את טענת ראובן שישנם כמה מתפללים שמעשנים בעצמם. שהרי אף אם האדם מעשן מ"מ פשוט שאין אדם מעשן בשעת התפילה ומה גם שזה מסיר את כוונת הלב, וממילא אף המעשנים אינם רוצים להריח ריח סיגריות בשעת התפילה. וגם יש לדון בזה מצד מש"כ החזון **איש** (ב"ב יג' ס"ק יא') כשרוצה לעכב על חברו להניח גפת ליד כותלו והוא בעצמו יש לו גפת שם אם שייך בזה לומר 'אע"פ שאדם יכול לחבל בעצמו אחרים שחבלו בו חייבים'. אלא שכבר דחה הרב פתחי חושן וכו' שפשוט שיש בזה תוספת נזק ואת זה לא קיבל. ועוד נ"ל, שספיקו של החז"א הוא מחלוקת ראשונים כמבואר להדיא בב"י חו"מ ס' קנו סוף חלק ראשון לגבי אם יכולים בני המבוי לעכב על רופא שבא לכאן כאשר כבר יש רופא אחר במבוי, דלמב"ם אינם יכולים לעכב ולשאר הראשונים יכולים לעכב, וצ"ע למה לא הביאו הגאונים הנ"ל מחלוקת זו. ומ"מ יוצא שגם כאן יכול לומר שרוצה להזיק לעצמו רק בסיגריות שהוא בעצמו מעשן ונהנה מהם הנאה 'שלמה' אבל בסיגריות שאחרים מעשנים אינו רוצה להיזק מהם שהרי זה נזק נוסף ואין לו כל קשר עם הנזק הקודם, ופשוט.

ומכאן יש ללמוד דין נוסף, שאסור לכל אדם שהוא שכן לבית הכנסת לבשל אוכל שריחו נודף ביותר ונכנס לבית הכנסת, וכן יש להזהיר את הגבאים שלא לשים אוכל על הפלטות בחדרי בית הכנסת אם אין המקום סגור. **ודבר זה מצוי בשבתות** כשיש קידוש שהגבאים מחממים את האוכל במקום סמוך לבית הכנסת ועי"ז הריח נודף ביותר ונמצאו שכל הקהל גופם בבית הכנסת וראשם ולבם בקדוש. והפתרון לזה הוא להתקין מערכת אוורור בבתי הסמוכים לבית הכנסת שיוציא את העשן מעל הבניין או לצד השני של הרחוב, וזכות המפללים יעמוד בעדו ובעד הגבאים, וזוהי חלק מחובתם בתור משרתי הקהל.

תועלת הציבור נגד ריח היחיד: נוסף להנ"ל, אף אילו היינו אומרים שאין בזה איסור מצד דיני שכנים גרידא, מ"מ מצאנו בשו"ת מהרשד"ם ס' תס"ב שכ' שאם יש תועלת הציבור בזה דוחים את ריח היחיד מפני הציבור. וממילא כיון שהציבור מתפללים יותר טוב ללא 'ריח הניחוח' של ראובן, למרות שהוא נהנה מזה אפילו אם הדין היה נותן שיכול לעשן בתוך ביתו היה צריך להפסיק מפני תועלת הציבור.

ודין זה נוגע למעשה להרבה מקומות, כמו לדוגמה כאשר רוצים לסלול כבישים חדשים או לעשות פסי רכבת ועי"ז מחייבים את היחיד לשנות את ביתו או חנותו וכד"ג, שבכל מקום שיש תועלת מובהקת לציבור דוחים את היחיד מפני זה, אלא שיש

הדרך לבית הדין מתחילה בהכנה נכונה

לייעוץ פרטני, ניסוח כתבי טענות וערעורים, שילוב מקורות הלכתיים, בוררות או גישור ניתן לפנות למשרדו של הרב יצחק דן גרונברגר.

טלפון: 052-761-6780 • דוא"ל: 1666law@gmail.com • grunberger-law.co.il

זכויות ייחוס: כל הזכויות שמורות. בפרסום ציטוט קצר יש לציין את שם מחבר הגיליון, "משפט יצחק", מספר הגיליון, ולצורך קישור פעיל אל אתר המקור.

המידע בגיליון הוא כללי ותורני ואינו תחליף לייעוץ הלכתי או משפטי פרטני. ההכרעה בכל תיק תלויה בעובדות, בראיות ובשיקול דעתו של בית הדין המוסמך.